Luonnonvarakeskus
Tuotantojärjestelmät/Eläingenetiikka

7.5.2018 Dnro

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30, 00023 Valtioneuvosto

Lähettäjän viite	**Hallituksen esitys HE 20/2018 vp eläinjalostustoiminnasta annetun lain muuttamisesta**
Asiaotsikko	**Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotieläinjalostustoimintalaiksi: https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+20/2018**
Asia	Luonnonvarakeskuksen (Luke) lausunto Lausunto käsittelee hallituksen esitysluonnosta eläinjalostustoiminnasta annetun lain muuttamista vastaamaan Euroopan unionissa voimaan tullutta lainsäädäntöä.
Luke:n kommentit	Nykyisen eläinjalostustoiminnasta annetun lain (319/2014) uudistaminen on perusteltua, kun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/1012 (”*eläinjalostusasetus*”) aletaan soveltaa 1.11.2018. Pääsääntöisesti nyt esitetyt muutokset ovat johdonmukaisia, ja tekevät Suomen kotieläinjalostustoiminta-laista ja (EUn) eläinjalostusasetuksesta yhteensopivat. Erinomaista on myös, että esityksessä on tarkkaan määritelty mikä on Suomessa kotieläinjalostus-toimintalain toimeenpanoa valvova taho (Elintarvikevirasto ja jossain määrin Tulli). Lisäksi on selvästi pyritty määrittämään mitä valvova viranomainen voi tehdä ja todettu, että lain rikkominen johtaa sakkorangaistukseen. Yhteinen ymmärrys eläinjalostustoimintalain tarpeellisuudesta on selvästi kasvanut. Lain käsittämät eläinlajit: naudat, siat, lammas-, vuohi- ja hevos-eläimet koetaan voimakkaasti yhteisiksi luonnonvaroiksi, osaksi biodiversiteetiä ja olennaiseksi osaksi kulttuuriperintöämme. Meillä on yhteiskunnallinen vastuu siitä, että eläinjalostajat toiminnassaan ottavat huomioon sekä geenivarojen vastuullisen käytön, että myös eläinten hyvinvoinnin. Samaan aikaan vapautunut globaali jalostuseläinkauppa, parantuneet tiedon-saantimahdollisuudet, mutta myös vapautunut osin harhaanjohtava markkinointi ovat lisänneet kotieläintuottajien ja hevosalan eläinaineksen hankintaan liittyvää riskiä. Tarkentamalla eläinjalostustoimijoiden velvollisuuksia ja oikeuksia, voidaan turvata sekä kansallisten meille arvokkaiden eläinrotujen oikeuden-mukainen kohtelu tai vastaavasti vastuullisten eläinaineksen tai sukusolujen tuontia harjoittavien toimijoiden oikeudet. Esimerkiksi rodun hyvin hallittu kantakirja toimii osana toimintaympäristön turvaa. Säätely kantakirjanpitäjän oikeuksista ja velvollisuuksista turvaa sekä eläinjalostajien että eläinten (sekä yhteisen genettisen diversiteetin) oikeudet. Kotieläintoimintalain ongelma on viranomaistahon rajallinen mahdollisuus vaikuttaa eläinjalostustoimintaan. Perinteinen jalostustoiminnan runko on ollut eläinrodun kantakirja ja kantakirjan eri luokkien vaatimukset. Nykyisin

tehokaskaan eläinjalostus ei edellytä kantakirjaa, koska lähes kaikki tuotanto-eläimet rekisteröidään joko syntyessään, tai vähintään tuotosseurannan, teurastuksen tai kilpailujen yhteydessä. Näin esimerkiksi naudanjalostustoimija voisi antaa luotettavan polveutumistodistuksen tai todistuksen jalostusarvosteluista ilman kantakirjaa. *Eläinjalostusasetuksen* mukaan jalostuseläinkaupassa puhdasrotuiselta eläimeltä vaadittava jalostustodistus edellyttää ko. eläimen tai sen vanhempien olevan kantakirjattu. Näin esimerkiksi keinosiemennyksessä käytettävien sonnien jalostustodistuksessa pelkästään nautarekisterin ja DNAn analyysien perusteella tehty sukulaisuusvarmistus ei ole riittävä.

Jotta jalostusjärjestö saa pitää kantakirjaa, tulee sen osoittaa siihen riittävä osaaminen, resurssit, jalostusohjelma jne. Jalostusohjelma ja kantakirja sinänsä ovat uudessa laissa osittain eriytetty, mutta vasta kantakirjanpito antaa oikeuden jalostustodistusten kirjoittamiseen, ja siten kantakirjan pitooikeus tai hyvin toimiva yhteys kantakirjan pitäjän kanssa mahdollistaa tehokkaan jalostusohjelman (erikseen on mahdollistettu sukusolujen tai alkioien keräysasemien oikeus jalostustodistusten myöntämiseen). Tämä yhteys on toivottava ja esitettävä eläinjalostustoimintalaki säilyttää tämän epäsuoran yhteyden.

Itse jalostustoiminnan tavoitteita säädellään voimakkaammin eläinsuojelulaissa kuin eläinjalostustoimintalaissa. Uudessa eläinsuojelulakiesityksessä kielletään mm. tunnettuja geenvirheitä kantavien eläinten käyttö jalostukseen. Eläinjalostuksen tavoitteet tai menetelmät eivät saa olla ristiriidassa eläinten hyvinvoinnin kanssa. Eläinjalostustoimintalain tulkintaohjeissa voisi olla viittaus eläinsuojelulain määrittelemiin sallittuihin jalostustavoitteisiin. Tämä korostaisi eläinjalostustoimintaa valvovan tahon velvollisuutta tarkastella myös jalostustavoitteen lainmukaisuutta.

Eläinjalostustoiminta laki ja sitä ohjaava EUn *eläinjalostusasetus* vaativat hyväksytävältä eläinjalostusohjelmalta sekä riittäväksi osoitettua jalostuseläinpopulaatiota, että selvitystä jalostusarvostelumenetelmistä. Jalostuseläinpopulaation riittävän koon edellyttäminen suhteutettuna suunniteltuun valintaohjelman tehokkuuteen, on olennainen osa geneettisen diversiteetin säilyttämistä. Myös jos jalostusohjelman tavoite on säilyttävä eikä eläinainesta kehittävä, on riittävä populaatiokoko kriittinen. Jalostusohjelmassa tulee kuvata yksityiskohtaisesti muun muassa valinta- ja jalostustavoitteet ja jalostusohjelman tulee täyttää esimerkiksi valinta- ja jalostustavoitteita sekä yksilötulosten testausta tai jalostusarvon arviointia koskevat tarkemmat vaatimukset. ”Eläinjalostusasetuksen mukaan yksilötuloksen testauksessa tai jalostusarvon arvioinnissa käytettävien menetelmien on oltava yleisten jalostusperiaatteiden mukaisesti tieteellisesti hyväksyttäviä ja menetelmissä on otettava huomioon mahdolliset Euroopan unionin vertailukeskusten vahvistamat säännöt ja standardit tai, jos näitä ei ole, kansainvälisen kotieläinten tuotantoseurantakomitean (ICAR) sopimat periaatteet” (*eläinjalostusasetus*, johdanto).

Jalostusohjelman tuloksellisuuden tai riskien arviointi edellyttää eläinjalostustoimintaa valvovalta viranomaiselta vankkaa osaamista. Sanoin eläinten jalostusarvostelujen toteaminen ”tieteellisesti hyväksyttäväksi” edellyttää osaavaa ja asiaan perehtynyttä henkilöstöä. Esityksen vaikutusten tarkastelussa todetaan kuitenkin ”Elintarviketurvallisuusvirastolle ei kuitenkaan aiheudu edellä mainituista tehtävistä lisäresurssitarpeita, vaan Elintarviketurvallisuus-

viraston arvioidaan pystyvän hoitamaan myös nämä tehtävät nykyisten henkilöresurssiensa puitteissa”.

Luonnonvarakeskus (Luke) omaa erittäin vahvan kansainvälisen tason osaamisen jalostusarvostelujen kehittämisessä ja validoinnissa. Samoin jalostusohjelmien tuloksellisuuden ja riskien arvioinnissa Luken on ainoa asiatuntijaorganisaatio Suomessa. Olemme huolissamme uuden eläinjalostuslain toteuttamisessa vaadittavien viranomaisresurssitarpeiden aliarvioinnista ja näkisimme järkevänä ratkaisuna lisäresurssointia henkilöstöön. Mahdollisessa toteutusmallissa Elintarviketurvallisuusvirasto toimisi valvontaviranomaisena ja hyödyntäisi tarvittaessa Luonnonvarakeskuksen asiantuntijoita.

Esa Mäntysaari

Tutkimusprofessori, Eläingenetiikka

Lausunnon vastuuvalmistelijat/lisätietoja: tutkimusprofessori, Esa Mäntysaari ja erikoistutkija Nina Schulman, Luonnonvarakeskus, Tuotantojärjestelmät